

Kriteriesett med veiledning for miljøbevisst anskaffelse av kopipapir

Lov om offentlige anskaffelser stiller krav til at offentlige innkjøpere under planleggingen av en anskaffelse skal ta hensyn til miljømessige konsekvenser av anskaffelsen, og skal så langt det er mulig stille konkrete miljøkrav til ytelsen.

Kriteriene i dette dokumentet er utviklet gjennom en bred forankringsprosess med ulike interessenter og med et helhetsperspektiv på miljøspørsmål. Formålet med kriteriene er å hjelpe oppdragsgivere i å stille relevante miljøkrav og kriterier for den ytelse som skal anskaffes. Dokumentet er ikke tenkt som et bilag som kan vedlegges tilbudet. Kriteriesettet består av "Basiskrav" og "Utvidede krav" og hver av delene kan inneholde krav som ytelsen skal oppfylle og tildelingskriterier som ytelsen kan oppfylle, samt krav til leverandøren tekniske og faglige kvalifikasjoner, dvs krav som leverandøren skal oppfylle. Basiskravene er enkle krav, som er anvendelig for mindre anskaffelser. Utvidede krav er ment som tilleggskrav til basiskravene og er for de virksomheter som er mer ambisiøse.

1. Produktgruppe

Dette kriteriesettet gjelder selvkopierende eller annet kopipapir (CPV-kode 30197640)

2. Miljøpåvirkning

Produktgruppen gir miljøbelastninger i form av klimapåvirkning gjennom forbruk av fossil energi i produksjon, transport, råvareforbruk, spredning av kjemikalier og avfall. Papir produseres av cellulosemasse. Massen består av cellulosefibrer fra bar- eller løvtrær, eller fra innsamlet papir. Fibrene frilegges på mekanisk eller kjemisk måte.

Hvor store utslipp det oppstår ved produksjon av resirkulert papir er avhengig av hva slags type papir som resirkuleres. Ved trykking benyttes trykkfarger og i noen tilfeller legges også et lag lakkfarge utenpå. Dersom det er mye trykk og metallholdige farger på papiret som benyttes til resirkulering vil det medføre store utslipp. Enkelte typer papir, som f. eks innpakkingspapir, bør ikke brukes til resirkulering. Vanlig kopipapir vil ikke gi like mye utslipp ved resirkulering. Ved produksjon av resirkulert papir er det 20 % mindre CO₂ utslipp, 60 % mindre energi og vannforbruk sammenlignet med primærfiber. (Kilde: IFEU - Institut für Energie- und Umweltforschung Heidelberg)

Papirproduksjon bruker også slimbekjempelsesmiddel, for å hindre at mikroorganismer ødelegger produksjonen. Dette er kjemiske stoffer som kan være miljøskadelige, og bør derfor unngås. En del utslipp er redusert de siste årene fordi markedet krever klorfrie produkter. Utslippene, ressursbruken og energibehovet reduseres ved produksjon av resirkulert papir. Hvert tonn av nytt fiber som byttes ut med returfiber innebærer en energibesparelse.

Enkelte stoffer som benyttes i produksjon av papir er ikke lett nedbrytbare i naturen. Disse stoffene trenger lang tid på å omdannes, og bør unngås. Vi stiller derfor krav til nedbrytbarhet. Nedbrytbarhet er en kjemisk forbindelses evne til å brytes ned i naturen.

- Miljøbelastning fra papirproduksjon:
  - Utslipp til luft og vann under produksjon av papir

- Forbruk av energi og vannforbruk under produksjon
  - Kjemikalieforbruk under produksjon
  - Avfallsproduksjon av kjemikalierester og slam
  - Gir utslipp av svovel- og nitrogenforbindelser til luft
- Spesifikke miljøproblemer tilknyttet jomfruelig papir:
    - Mulig fare for skogsødeleggelser og mulig reduksjon av biologisk mangfold
    - Gir utslipp av klorerte organiske forbindelser til vann
    - Gir utslipp av svovel- og nitrogenforbindelser til luft
    - Bleking produserer klororganiske forbindelser som brytes langsomt ned i naturen, og kan skade livet i havet og i innsjøer
    - Produksjon av cellulosemasse medfører utslipp av metaller
    - Kjemikaliebruken innen skogsindustrien er betydelig. Skogbruket påvirker dessuten det biologiske mangfoldet
- Spesifikke miljøproblemer tilknyttet returpapir:
    - Bruk av avsvetingskjemikalier
    - Kan gi utslipp av metallholdig slam
    - Kan gi utslipp av klorerte organiske forbindelser til vann

Påvirkning		Tilnærming
• Energi/klima	→	Det stilles krav mht CO ₂ -forbruk til papirmaskiner i produksjon.
• Kjemikalier	→	Det stilles absolutte krav til lavt kjemikalieinnhold i papiret. Leverandøren pålegges å ha systemer for oppfølging av kjemikalieforbruk.
• Vann	→	Det stilles krav til utslipp av organiske halogenforbindelser.
• Avfall	→	Leverandøren pålegges å ha systemer for emballasjeretur.
• Biologisk Mangfold	→	Det stilles krav om ansvarlig skogbruk. Det stilles krav til innholdsstoffenes nedbrytbarhet.

3. Forslag til anskaffelsesprosess

Planlegging:

Det er viktig å tenke miljø i planleggingsfasen. I miljøsammenheng er det viktig å redusere forbruket, og å dreie anskaffelsen i mer bærekraftig retning. Behovsverifikasjon bidrar til å redusere forbruk og avfall, det styrker virksomhetens miljøprofil samtidig som penger spares.

En god behovsverifikasjon sikrer at:

- Det vurderes om det er nødvendig å kjøpe noe i det hele tatt
- Det vurderes ombruk der det er mulig
- Det ikke kjøpes mer enn nødvendig
- Behovet vurderes over tid, slik at en helhetsvurdering og livsløpsvurderinger ivaretas

For å sikre at riktig produkt og mengde kjøpes – still for eksempel følgende spørsmål:

- Hvilket behov har man og kan det dekkes på flere måter?
- Hvilke leverandører og produkter finnes i markedet?
- Hvilke kvalifikasjoner og krav skal man forutsette og hvordan skal konkurransen gjennomføres?
- Hvordan skal leveransen følges opp?
- Tilpass mengde og volum. Tenk gjennom om dere klarer dere med færre produkter og et mindre utvalg.

Når du har bestemt deg for å kjøpe:

- Vurder tykkelsen på papiret nøye. Lavere vekt er bedre rent miljømessig. Tosidig kopiering krever normalt 80-100 g/m² papir.
- Ifølge arkivforskriften § 2-12 skal papir som lagringsmedium i offentlig arkiv oppfylle kravene i internasjonal standard for permanent papir, ISO 9706 . Arkivverket godkjenner bare to papirtyper; hvitt, ubestrøket kontorpapir (80 g/m²) og papir til reguleringskart (90 g/m²). Dersom du etterspør resirkulert materiale, be om dokumentasjon for at papiret er arkivbestandig.¹
- Vurder å benytte resirkulert papir. Det finnes i dag 100 % resirkulert kopipapir av god kvalitet og det er mange leverandører av produktet. 100 % resirkulert papir er ikke helt hvitt, men kvaliteten er like god som for papir produsert av nye fibre. Det er miksen av papir som benyttes til resirkulering som avgjør hvithetsgraden i det ferdige produktet. Høy grad av kontoravfall og hvitt papir, gir som regel hvitere papir. Desto hvitere papiret er, desto større er miljøbelastning i form av bruk av jomfruelig fiber og forbruk av kjemikalier. I dag kan man bruke resirkulert papir i de fleste printere og kopimaskiner uten problemer. Det er ikke vesentlig prisforskjell mellom resirkulert og konvensjonelt (er dette riktig ordvalg? Altså: konvensjonelt?) kopipapir.
- Velg produkter som oppfyller definerte krav i miljømerker. Miljømerker sikrer at ressursene brukes effektivt, og at produksjonsmetodene er miljøtilpasset.
- Husk også at når du går til anskaffelse av kopimaskin/printer så er det viktig å stille krav om at maskinen skal kunne benytte resirkulert papir til tosidig kopiering/utskrift.

4. Anbefalte krav og kriterier

Miljøkrav og -kriterier som stilles, skal tas inn i konkurransegrunnlaget for offentlige anskaffelser. Dette vil være en del av konkurransegrunnlaget sammen med flere andre krav og kriterier.

Det grunnleggende prinsippet om forholdsmessighet, som fremgår av forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) § 3-1 femte ledd, innebærer at de miljøkrav og -kriterier som stilles skal stå i forhold til kontrakten som skal inngås. Etter de grunnleggende prinsippene må kravene og kriteriene være relevante for den konkrete kontrakten og dokumentasjonskravene som stilles skal også stå i forhold til kontrakten.

Dette medfører at noen av miljøkravene og -kriteriene som foreslås må tilpasses den konkrete anskaffelsen. Dette innebærer også at dokumentasjonskrav og -mengde må tilpasses størrelse og type kontrakt. Noen kontrakter kan være komplekse selv om kontraktsverdien ikke er stor. Det vil si at det må vurderes helt konkret om foreslåtte krav og kriterier passer inn i den anskaffelsen som planlegges.

¹ FOR 1998-12-11 nr 1193: Forskrift om offentlig arkiv

4.1. Kontraktens formål

Kjøp av kopipapir med lavest mulig miljøbelastning.

4.2. Teknisk spesifisering

Kravene er delt inn i to ulike nivå, basiskrav og utvidede krav. Basiskrav er enklekravtil kopipapiret (ytelsen) vil og være anvendelige også for mindre anskaffelser. Utvidede krav brukes i tillegg til basiskravene og strekker seg noe lenger miljømessig.

Basiskrav:

På årsbasis skal minst:

- a) 20 % av fiberråvaren i papiret skal komme fra bærekraftig skogbruk, eller
- b) 75 % av fiberråvaren i papiret skal være returfiber eller biprodukter som kutterflis eller sagflis, alternativt
- c) en kombinasjon av 1 og 2: (% fiber fra sertifisert råvare $\geq 20 - 0,267 \times$ % returfiber eller biprodukter)

Dokumentasjon for delkrav a)

Dokumentasjon for bærekraftig skogbruk for trevirke: for produkter som har FSC eller PEFC sertifikat er det tilstrekkelig å legge frem et gyldig sertifikat. Annen egnet dokumentasjon på kvalitetssikringstiltak vil også bli godtatt.

Dokumentasjonskrav for delkrav b) og c):

For leverandører med lisens fra Svanen, eller Blå Engel er det nok å legge fram kopi av slik lisens. Annen tilsvarende dokumentasjon så som teknisk data fra produsenten eller prøvingsrapporter fra et anerkjent organ som viser at kravet kan oppfylles vil også bli akseptert.

Utvidede krav:

Energi/klima

CO₂-forbruk i papirmaskiner av de tilbudte produktene skal ikke overstige 1000 kg CO₂/tonn pr 90 % masse/papir.

Kjemikalier

- a) Klorgass (elementærklor) skal ikke være brukt til bleking av papirmassen.
- b) Avsvertingsmidler til returfiber: Hvis mer enn 100 g tensider/tonn masse anvendes, (som summen av alle tensider i de ulike avsvertingsproduktene) skal hvert tensid være lett nedbrytbart. Hvis summen av alle anvendte tensider er lavere enn 100 g tensider/tonn masse, skal hvert tensid være enten lett eller potensielt nedbrytbart.
- c) Biocider: Aktive stoffer i biocider, som brukes for bekjempelse av slimdannede organismer i masse- og papirproduksjon, skal ikke være potensielt bioakkumulerende. Uorganiske biocider som ikke er bioakkumulerende er unntatt fra kravet.
- d) Ftalater (hormonhermere): Fargetilsetninger skal ikke inneholde ftalater.

Vann

Utslipet av organiske halogenforbindelser (AOX) til vann får høyst være 0,25 kg AOX/tonn masse som en vektet sum av alle massene som brukes i papiret. Ingen papirmasse som brukes kan ha høyere utslipp enn 0,40 kg AOX/tonn masse.

Dokumentasjonskrav for kravene:

For leverandører med lisens fra Svanen, EU blomsten eller Blå Engel er det nok å legge fram kopi av slik lisens. Annen tilsvarende dokumentasjon så som teknisk data fra produsenten eller prøvingsrapporter fra et anerkjent organ som viser at kravet kan oppfylles vil også bli akseptert.

4.3. Kvalifikasjonskrav

Kvalifikasjonskrav er krav leverandøren skal oppfylle for å være med i konkurransen

Basiskrav:

Leverandøren skal ha rutiner som sikrer at det foreligger dokumentasjon på at resirkulert papir kan benyttes til tosidig kopiering.

Dokumentasjonskrav:

Leverandøren bes legge fram redegjørelse for eksisterende rutiner som dokumenterer at kravet er dekket. Hvis dette er beskrevet i virksomhetens kvalitets- eller miljøledelsessystem i henhold til ISO 14001, Svanen, Miljøfyrtårn eller tilsvarende 3. partsverifiserte systemer, kan kopi av rutiner og gyldig sertifikat legges ved.

Utvidede krav:

a) Leverandøren skal ha rutiner for å sikre at produktet ikke inneholde kjemikalier myndighetene har mål om å redusere² eller utfase

b) Leverandøren skal ha rutiner for å sikre at høsting og fremstilling av produktenes materialer skjer gjennom bærekraftigskogbruk i kontrollerte former og med sporbarhet.³

Dokumentasjonskrav:

Dokumentasjon for delkrav a):

Leverandøren bes legge fram redegjørelse for eksisterende rutiner som dokumenterer at kravet er dekket. Hvis dette er beskrevet i virksomhetens kvalitets- eller miljøledelsessystem i henhold til ISO 14001, Svanen, Miljøfyrtårn eller tilsvarende 3. partsverifiserte systemer, kan kopi av rutiner og gyldig sertifikat legges ved.

Dokumentasjon for delkrav b)

Dokumentasjon for bærekraftigskogbruk for trevirke: for produkter som har FSC eller PEFC sertifikat er det tilstrekkelig å legge frem et gyldig sertifikat. Annen egnet dokumentasjon på kvalitetssikringstiltak vil også bli god tatt.

4.4. Tildelingskriterier

Ingen forslag.

4.5. Kontraktskrav

Emballasje:

Hvis norsk leverandør (produsent eller importør) benytter emballasje, skal det senest ved kontraktsinngåelse fremlegges dokumentasjon for at leverandøren er medlem i en returordning eller oppfyller forpliktelsen gjennom egen returordning for sluttbehandling hvor emballasjen blir tatt hånd om på en miljømessig forsvarlig måte (Grønt Punkt Norge AS eller tilsvarende returordning).

Oppfølging:

Oppdragsgiver forbeholder seg rett til å etterspørre dokumentasjon på at krav og kriterier til produkt og leverandør er oppfylt i kontraktsperioden.

---

² [Prioritetslisten](#) og OBS listen

³ [FSC](#)

5. Bakgrunnsmateriale

Relevant bakgrunnsmateriale:

- Beskrivelse av kontorrekvisita i Panelets anbefaling 3/2006 – se http://www.innkjopspanelet.no/Interne_dok/2006-11-08_Innkjopspanelet_-_Anbefaling_3-2006_-_Produktomrader.pdf
- European Commission GPP Training Toolkit http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/paper_GPP_product_sheet.pdf
- Svenske kriterier for kontorrekvisita – se <http://www.msr.se/sv/Upphandling/Kriterier/Konto>
http://www.oecd.org/document/22/0,3343,en_2649_34377_1916054_1_1_1_1,00.html r/Pappersprodukter/
- Danmark: Veileder for innkjøp av kopipapir: <http://www.miljoevejledninger.dk/index.aspx?articleid=+850+850>
- Svanens kriterier for kopi og trykkipapir: <http://www.ecolabel.no/cgi-bin/svanen/imaker?id=256>
- EU blomstens kriterier for kopipapir og grafisk papir: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0741:DA:HTML>
- Blå Engel: http://www.blauer-engel.de/de/produkte_marken/produktsuche/produkttyp.php?id=283
http://www.blauer-engel.de/de/produkte_marken/produktsuche/produkttyp.php?id=282